

Service document mbo-aanpak coronavirus COVID-19

versie 4.0 d.d. 10 juli 2020

Inleiding

Op 24 juni 2020 heeft het kabinet besloten dat het mbo met ingang van het nieuwe studiejaar wordt opengesteld voor alle onderwijsactiviteiten op de locatie van mbo-scholen, onder de voorwaarde van inachtneming van de geldende noodverordening op grond van de aanwijzing van de minister van VWS op grond van de Wet publieke gezondheid, en:

- het bewaren van de 1,5 meter afstand binnen en buiten de gebouwen (dit geldt voor alle studenten van alle leeftijden in het mbo),
- de overige algemene RIVM-richtlijnen en,
- de afspraken over het openbaar vervoer (OV), met het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, vervoerders-organisaties en de sectorraden mbo, hbo en wo.

Vanaf het begin van de sluiting golden deze voorwaarden al voor de voorbereiding op en de afname van examens en de begeleiding van kwetsbare studenten. Sinds 15 juni jl. is dit aanvullend ook het geval voor praktijkonderwijs. Gezien deze voorwaarden zal een deel van het onderwijs na de zomer nog steeds online plaatsvinden en blijft het aantal bewegingen van, naar en binnen de school beperkt. Scholen maken hierbij passende afwegingen, met betrokkenheid van de medezeggenschap. Zij komen tot een evenwichtige onderwijsprogrammering, waarbij onderwijs op locatie wordt aangeboden wanneer dat naar het oordeel van de school nodig is en online wordt aangeboden waar dat kan.

De uitdagingen zijn groot door de beperkingen die blijven gelden, gecombineerd met het belang en de centrale positie van doelgroepen in het mbo. Denk bijvoorbeeld aan jongeren in een kwetsbare positie, de instroom van nieuwe studenten, de kenmerken van de praktijk in het mbo-onderwijs en de capaciteit van mbo-scholen.

Vervoerders en onderwijsorganisaties hebben afgesproken om begin- en eindtijden van onderwijsactiviteiten zoveel mogelijk te spreiden over de week, de dag en het uur, en het onderwijs zo te organiseren dat studenten zo min mogelijk in de spits hoeven te reizen. Studenten wordt geen toegang tot de spits ontzegd en het studentenreisproduct wordt niet beperkt. Deze afspraken gelden van 1 augustus tot en met 31 december 2020 en zijn terug te vinden op: [Afspraken veilig vervoer mbo, hbo en wo.](#)

Verder blijft onverkort van kracht dat al het personeel en studenten die aanwezig zijn op de mbo-school volledig klachtenvrij moeten zijn of anders thuisblijven. Personeel en studenten met klachten kunnen getest worden op het coronavirus.

Dit servicedocument van het ministerie van OCW geeft invulling aan de ruimte die er is voor besturen van erkende mbo-scholen (publiek en privaat) om het initiële onderwijs en hieraan gerelateerde introductieactiviteiten goed te organiseren binnen de bestaande beperkingen.¹ Op een aantal punten zijn tekstpassages opgenomen in het servicedocument die refereren aan de reguliere WEB-wetgeving. In dat geval is meestal sprake van een noodzakelijke verduidelijking of van het weer relevant verklaren van regelgeving die tijdens het hoogtepunt van de coronacrisis bewust even in de koelkast is gezet. OCW en de mbo-sector zullen de komende tijd bezien tegen welke moeilijkheden scholen aanlopen en of aanvullende maatregelen nodig zijn. Het spreekt voor zich dat scholen niet aan het onmogelijke worden gehouden.

Het document kan rekenen op steun van de besturen van MBO Raad, NRTO, JOB, AOb, BVMBO, CNV Onderwijs, FNV Overheid, UnieNFTO, SBB en van de Onderwijsinspectie. De overheid en deze partijen verwachten van de scholen dat zij met ingang van het nieuwe studiejaar volgens dit document zullen handelen. Het document wordt aangevuld wanneer nieuwe informatie beschikbaar is.

Aandachtspunten vooraf

- Mbo-scholen nemen zelf het voortouw om in dit corona tijdperk op de voor hen best passende manier invulling te geven aan het onderwijs in het studiejaar 2020-2021 binnen de geldende voorwaarden. Dit document biedt daarvoor ook ruimte.
- Scholen bepalen zelf aan welke groepen studenten zij voorrang geven om op de locatie van de school lessen te volgen. Het kan dan bijvoorbeeld gaan om nieuwe studenten (eerstejaars of nieuw in een opleiding), studenten in een kwetsbare positie, studenten die praktijklessen volgen of examens afleggen.
- Het college van bestuur blijft verantwoordelijk voor de kwaliteit van het onderwijs en de wijze van organiseren.
- Het personeel van mbo-scholen valt onder de definitie van vitale en cruciale sectoren.
- Het onderwijs gaat zoveel mogelijk door, met in achtname van de 1,5 meter afstand tot elkaar, de overige RIVM-richtlijnen en de afspraken over het OV-gebruik. Voor het praktijkonderwijs (binnen de school en in de beroepspraktijkvorming (bpv)) kan worden aangesloten bij de regels die gelden voor het werkveld en die zijn vastgelegd in de brancheprotocolen: <https://www.mijnconaprotocol.nl>
- Mbo-scholen en regionale/lokale vervoerders overleggen regelmatig met elkaar om schoolroosters en capaciteit van openbaar vervoer op elkaar af te stemmen. Dit gebeurt aan de hand van de landelijke afspraken.
- De scholen stimuleren studenten om het OV zoveel mogelijk te mijden en met eigen vervoer naar school te komen.
- Van studenten wordt verwacht dat zij deelnemen aan het aangepaste onderwijsprogramma.

Te volgen werkwijze met ingang van 1 augustus 2020

1. Onderwijskwaliteit

1.1 Onderwijskwaliteit

- De diploma-eisen blijven vooralsnog onverminderd van kracht voor de opleiding, inclusief de eisen aan Nederlandse taal, Engels (voor mbo-4), rekenen, keuzedelen en beroepspraktijkvorming.

¹ Dit document geldt voor privaat bekostigd onderwijs voor zover de regelgeving aldaar ook van toepassing is.

- Door de beperkingen die gelden, kan maar een deel van de studenten tegelijk aanwezig zijn op school. Daarom is blended onderwijs in vele gevallen noodzakelijk. Dit betekent dat er sprake zal zijn van een combinatie van fysiek onderwijs (op de school, op het leerbedrijf of op een andere locatie buiten de school), (digitaal) afstandsonderwijs, zelfstudie en (gezamenlijke) opdrachten². Scholen bepalen zelf welk deel van het onderwijsprogramma op afstand wordt gegeven.
- Het (aangepaste) onderwijsprogramma wordt in de onderwijs- en examenregeling (OER) vastgelegd, om zo te borgen dat dit voor alle studenten duidelijk is. Bij wijzigingen gebeurt dit door een bijlage met de wijzigingen aan het programma toe te voegen. Het is belangrijk dat de student zoveel mogelijk voorafgaand aan het studiejaar duidelijkheid heeft over hoe het onderwijsprogramma wordt ingericht.
- Scholen besteden voldoende aandacht aan een goede intake voor en binding met eerstejaars studenten en ook aan het mogelijk verlenen van vrijstellingen voor onderwijs en examinering. Op die manier kunnen de school en de student zich concentreren op die onderdelen van de opleiding die (digitaal) gevolgd moeten worden.
- Waar het gaat om onderwijstijd heeft de school de ruimte om af te wijken van de wettelijk voorgeschreven verhouding in uren begeleide onderwijstijd en beroepspraktijkvorming³. Daarbij blijft het uitgangspunt voor het (voltijdse) onderwijs dat er vooralsnog sprake is van ten minste 1600 studiebelastingsuren per studiejaar. De verdeling over begeleide onderwijstijd, beroepspraktijkvorming en overige uren zoals zelfstudie is flexibel. OCW en de mbo-sector zullen regelmatig nagaan of deze invulling voldoende haalbaar en realistisch is gezien het verloop van de coronacrisis en daaruit volgende kabinetsbesluiten.
- Op 1 november 2020 is er een evaluatiemoment met betrekking tot de haalbaarheid van deze afspraken betreffende onderwijstijd.
- De mbo-school informeert studenten tijdig over (aanpassingen in) het OER, roosters en past in overleg met hen indien nodig de onderwijsoverkomst aan.

1.2 Personeel

- Door de beperkingen die er gelden en de combinatie van fysiek onderwijs en afstandsonderwijs neemt de werkdruk voor het personeel toe. Daarnaast kan het zo zijn dat als gevolg van het coronavirus er juist minder onderwijspersoneel inzetbaar is. Daarom kunnen scholen en hun onderwijspersoneel niet tot het onmogelijke worden gehouden.
- Scholen spannen zich in voor de inzet voor meer personeel om zo de continuïteit en kwaliteit van het onderwijs zoveel mogelijk te waarborgen. Hier zitten wel grenzen aan.
- Bij de invulling van de 1600 studiebelastingsuren geldt dat er nadrukkelijk ook ruimte is voor een grotere inzet van experts uit de beroepspraktijk. Wanneer er sprake is van begeleide onderwijstijd en beroepspraktijkvorming blijven de wettelijke eisen van toepassing, en kunnen deze bijvoorbeeld worden ingezet als gastdocent of al worden benoemd terwijl zij nog een traject doorlopen tot het behalen van de bekwaamheidseisen. Daarnaast is er ruimte voor een grotere inzet van experts uit de beroepspraktijk bij de begeleiding van projecten.
- Bij het inrichten van een kwalitatief goed programma zullen er zo hier en daar moeilijke keuzes gemaakt moeten worden, gezien de beperkingen die er zijn in bekostiging, in personele inzet en in beschikbaarheid van ruimtes binnen de school en op de werkplek. Het is aan de school om deze keuzes in goed overleg met de ondernemingsraad en de studentenraad te maken en zich hierover aan de studenten, personeelsleden en de inspectie te verantwoorden.

1.3 Starten met nieuwe kwalificatiedossiers

- Er zijn 17 kwalificatiedossiers die per 1 augustus 2020 ingaan. Per die datum is het niet meer mogelijk om te starten met oude dossiers, enkel met de nieuw vastgestelde. Enkele scholen

² Meer informatie over afstandsonderwijs is te vinden op: <https://mbo.lesopafstand.nl>

³ Zie voor deze verhouding artikel 7.2.7, derde lid, WEB voor bol en vierde lid voor bbl. Mits de opleiding aantoonbaar van voldoende kwaliteit is en de studenten met dit programma aantoonbaar voldoende worden voorbereid op het examen en het bevoegd gezag hierover verantwoording aflegt op een transparante wijze.

hebben aangegeven mogelijk onvoldoende tijd te hebben om te komen tot een nieuwe OER en curriculum met bijpassende onderwijsmiddelen en examens.

- Scholen doen hun uiterste best om studenten aan het begin van de opleiding een actueel onderwijs- en examenprogramma aan te bieden voor deze nieuwe kwalificaties. Indien dat echt niet mogelijk is, kan er tot een half jaar na de start van de opleiding gebruik gemaakt worden van het onderwijsprogramma gebaseerd op het oude kwalificatiedossier. Uiterlijk 1 november 2020 wordt besloten of de mogelijkheid van een half jaar uitstel, zoals geformuleerd bij het vorige punt, al dan niet moet worden verruimd.
- Iedere student die het komende studiejaar start, dient aan het eind van zijn studie hoe dan ook gediplomeerd te worden op de nieuwe kwalificatie.
- Scholen krijgen ruimte om het nieuw te maken OER aan het begin van de opleiding globaal te beschrijven (bijv. met "nader te bepalen") en het OER in de loop van de opleiding te verfijnen. Scholen informeren studenten welke informatie uit het OER er aan het begin van het studiejaar nog nader ingevuld moet worden. Het complete OER dient uiterlijk binnen een half jaar na de start van de opleiding vastgesteld te worden.
- Bedrijfstakgroepen van de MBO Raad kunnen een faciliterende rol spelen bij het opstellen van een nieuwe versie van de OER door de scholen voor deze 17 nieuwe kwalificaties. Ook kunnen scholen een beroep doen op SBB voor een vergelijking van nieuwe dossiers ten opzichte van de voorgaande versies.

2. Beroepspraktijkvorming en praktijkonderwijs

2.1 Leerbanen en stages algemeen

- Als gevolg van de coronacrisis kan het voor opleidingen in een groot aantal sectoren in studiejaar 2020-2021 lastig zijn om op de gebruikelijke wijze invulling te geven aan het leren in de praktijk. Dit geldt ook voor de derde leerweg.
- De school blijft hoe dan ook eindverantwoordelijk voor het behalen van de leerdoelen van de beroepsopleiding en de match tussen wat de student op school leert en tijdens zijn stage. In formele zin draagt het bevoegd gezag dan ook zorg voor de beschikbaarheid van een erkende praktijkplaats en de totstandkoming van de praktijkovereenkomst.
- In het kader van het actieplan stages en leerbanen zet SBB zich volop in op het beschikbaar houden van voldoende kwalitatieve stageplaatsen en leerbanen. Mocht er sprake zijn van knelpunten, dan kan SBB de scholen ondersteunen bij het zoeken naar een goede oplossing. Zie ook paragraaf 7.3 Extra geld stages en SBB.

2.2 Beroepspraktijkvorming bbl

- Ook onder de huidige omstandigheden heeft een student in de bbl, gezien de aard van de werkzaamheden, recht op een arbeidsovereenkomst met de werkgever. De school heeft op dit punt geen andere rol dan de student te wijzen op zijn rechten en hem daarin eventueel te adviseren en te ondersteunen richting het erkende leerbedrijf.
- We realiseren ons dat er komend studiejaar een aantal knelpunten zal ontstaan met betrekking tot de bbl in diverse opleidingsrichtingen. Hieronder volgen de belangrijkste knelpunten en mogelijke oplossingen:

a. Geen leerwerkplek bij de start van het studiejaar:

- Als een student bij de start van het studiejaar nog geen leerbaan bij een erkend leerbedrijf heeft, dient de school de student toch in te schrijven. De school kan, al dan niet op verzoek van de student, bedrijven voor erkenning aandragen bij SBB. De school kan ook de hulp inroepen van een adviseur van SBB bij het zoeken naar een leerbaan.
- Voor het bekostigde onderwijs geldt nog het volgende. Als op 31 december van het studiejaar de student nog steeds geen praktijkovereenkomst heeft met een erkend leerbedrijf, dient de school samen met de student te onderzoeken hoe deze toch de opleiding voort kan zetten. Duidelijke communicatie is hierbij belangrijk. Dat kan

bijvoorbeeld opleveren dat de student de studie voortzet in de bol-variant of overstapt naar een andere mbo-opleiding.

- Voor het niet-bekostigde onderwijs geldt hetzelfde, maar is er geen harde einddatum aan de orde van 31 december.
- Om scholen bij krapte aan leerbanen meer ruimte te bieden, kunnen scholen eventueel opleidingen aanbieden die beginnen in de bol en eindigen in de bbl. De school, student en het leerbedrijf maken in onderling overleg afspraken wanneer de overstap van de bol naar de bbl plaatsvindt.

b. Leerwerkplek komt gedurende het studiejaar te vervallen:

- In dit geval ligt het voor de hand om te onderzoeken of een alternatieve leerbaan een oplossing kan zijn. Daarvoor kan de school eventueel hulp vragen bij SBB. Een alternatief is dat het onderwijsteam beoordeelt of de leerdoelen voor de betreffende bpv zijn behaald zonder dat alle daarvoor bestemde uren zijn gemaakt en er een positief oordeel over de gevolgde beroepspraktijkvorming in het algemeen kan worden gegeven.
- Ook kan ervoor gekozen worden gebruik te maken van de bestaande mogelijkheid om gedurende maximaal 3 maanden onderwijs te volgen in de bol, waarna de student alsnog moet worden overgeschreven naar de bol of binnen de bbl blijft, al dan niet bij een ander leerbedrijf. Een andere optie is dat de bpv in de bbl-opleiding later moet worden afgerond, ook als dat leidt tot een langere opleidingsduur.

2.3 Beroepspraktijkvorming bol

- We realiseren ons dat er komend studiejaar een aantal knelpunten zal ontstaan met betrekking tot de beroepspraktijkvorming in de bol. Hieronder volgen de belangrijkste knelpunten en mogelijke oplossingen.

a. Geen stageplek kunnen vinden:

- De instelling kan, al dan niet op verzoek van de student, een bedrijf aandragen voor erkenning bij SBB. Ook kan de school een melding doen bij SBB: een adviseur van SBB kijkt dan samen met de school of er een bpv-plek beschikbaar is. Ook bedrijven in aanverwante sectoren waar een deel van de leerprocessen kunnen worden geleerd, kunnen in aanmerking komen.
- Scholen worden aangemoedigd om in samenwerking met andere scholen in de regio creatieve oplossingen te vinden voor stagetekorten zoals het spreiden van stages over het studiejaar of het plaatsen van twee studenten op één stageplek. Ook het benutten van stageperioden in weekenden en vakanties kan bijdragen aan het oplossen van tekorten.
- Een derde optie is dat het onderwijsteam beoordeelt of de leerdoelen voor de betreffende bpv zijn behaald zonder dat alle daarvoor bestemde uren zijn gemaakt en er een positief oordeel over de gevolgde beroepspraktijkvorming in het algemeen kan worden gegeven.
- Een vierde alternatief is het behalen van leerdoelen via praktijkopdrachten in begeleide onderwijstijd. Deze oplossing moet als last resort en bij wijze van uitzondering worden toegepast.
- Als geen van de bovenstaande opties realistisch zijn, zal de beroepspraktijkvorming toch (later) gedaan moeten worden, ook als dat leidt tot een langere opleidingsduur. Duidelijke communicatie naar de student is hierbij essentieel.

b. De student vindt de stage te risicovol onder de huidige omstandigheden:

- Als de student de bol-stage tijdelijk niet wil volgen omdat dit naar zijn/haar opvatting tot een te risicovolle situatie leidt, meldt hij/zij dit bij de school en het leerbedrijf om samen naar een oplossing te zoeken. Als dat niet lukt, kan de student of de school een melding doen bij SBB. Een adviseur van SBB kijkt dan samen met de school of een vervangende reeds erkende stageplek in de buurt beschikbaar is.
- Als ook dat echt onmogelijk is, wordt van de school verwacht dat deze zorgt dat de student alsnog zoveel mogelijk leerdoelen op een andere manier kan behalen, zodat studievertraging zoveel mogelijk wordt beperkt. Het kan echter zo zijn dat vervangende

activiteiten naar het oordeel van de school niet voldoende zijn om aan de diploma-eisen te voldoen en een deel van de stage later toch moet worden ingehaald. Dit kan leiden tot een langere opleidingsduur. De school moet dit goed onderbouwen richting de student.

2.4. Internationale bpv

- Voor internationale bpv (ibpv) geldt hetzelfde als voor een bpv in Nederland; een veilige (corona-proof) leer-werkomgeving moet aan de orde zijn. Bij een ibpv bevindt de student zich 24 uur per dag in een andere omgeving, waardoor ook rekening gehouden moet worden met de leefomstandigheden buiten de stage om. Landen die op de kaart van het ministerie van Buitenlandse Zaken (BuZa) oranje (alleen noodzakelijke reizen) of rood (niet reizen) gekleurd zijn moeten vermeden worden. Verder gelden de adviezen van BuZa en het RIVM. Als een ibpv tot te grote onzekerheid of onduidelijkheid leidt, zijn alternatieven aan te bevelen. Veelal onder de noemer 'Internationalisation@home', zoals:
 - Stage volgen in Nederland bij een internationaal opererend bedrijf. SBB heeft een lijst met leerbedrijven die over het 'internationalisation@home' label beschikken.
 - Blended stage: eerst voor een buitenlands bedrijf of instelling online opdrachten verrichten en later fysiek naar het buitenland gaan. Dit zorgt tevens voor een goede voorbereiding op het latere verblijf in het buitenland.
 - Een internationale dimensie aan de opleiding toevoegen, zoals gebruik maken van de keuzedelen internationalisering, internationale MOOC's of via e-twinning.
- Afhankelijk van de vormgeving kwalificeren deze alternatieven zich al dan niet als beroepspraktijkvorming of begeleide onderwijstijd. De praktijkopdracht op afstand ter voorbereiding op de internationale stage is begeleide onderwijstijd. Als de school dit als bpv-uren wil tellen, moet er sprake zijn van een erkenning als leerbedrijf. Dat kan wellicht niet voor alle leerdoelen te realiseren zijn. Als scholen twijfelen, kunnen ze contact opnemen met SBB.

3. Diplomen en examineren

3.1 Diplomen

- Voor studenten die in het studiejaar 2019-2020 zouden diplomeren, studievertraging hebben opgelopen en die de beroepsopleiding voor 1 januari 2021 kunnen afsluiten met een diploma, blijft de mogelijkheid gelden dat in het uiterste geval de examinering van keuzedelen, rekenen en/of Nederlandse taal voor entree-opleiding geen doorgang hoeft te vinden en dat er geen resultaat behaald hoeft te zijn voor diplomering. Zie hiervoor artikel 18a van het Examen- en kwalificatiebesluit beroepsopleidingen WEB, zoals geldend voor de periode van 15 maart 2020 tot 1 januari 2021.
- Vooralsnog gelden in het nieuwe studiejaar 2020-2021 de reguliere diploma-eisen. Dit geldt zowel voor de eisen uit het kwalificatiedossier, inclusief de wettelijke beroepsvereisten, als ten aanzien van de eis dat de beroepspraktijkvorming met een positieve beoordeling moet zijn voltooid.
- Voor studenten die in het studiejaar 2020-2021 starten met een opleiding, telt vooralsnog de hoogte van het behaalde resultaat voor het keuzedeel of de keuzedelen wel mee. Dit is conform artikel 17 van het Examen- en kwalificatiebesluit beroepsopleidingen WEB zoals geldend per 1 augustus 2020. Keuzedelen moeten dan dus wel geëxamineerd gaan worden.
- Op 1 november 2020 is er een evaluatiemoment met betrekking tot de haalbaarheid van de diploma-eisen voor alle mbo-opleidingen. Veel zal afhangen van het verloop van de coronacrisis.
- Voor studenten die het studiejaar 2020-2021 hopen af te sluiten met een diploma en die het afgelopen studiejaar (2019-2020) door de corona-maatregelen geen keuzedelen hebben kunnen volgen, en voor wie het niet mogelijk is om in studiejaar 2020-2021 alsnog examen in dat keuzedeel of die keuzedelen af te leggen, wordt de mogelijkheid geboden om het diploma te behalen zonder dat het examen in de keuzedelen is afgelegd, wanneer dit niet is te realiseren binnen de beschikbare tijd. Het bevoegd gezag beslist of er van deze ruimte

gebruik wordt gemaakt, onderbouwt de keuze aan de hand van de hiervoor genoemde voorwaarden en past zo nodig het examenprogramma hierop aan. Als studenten verzoeken om alsnog examen te doen, dient de school zich wel in te spannen om deze verzoeken te honoreren.

- Bewijzen die een student heeft opgebouwd tijdens de opleiding kan een school meewegen in het besluit om een student een diploma toe te kennen.
- In het nieuwe studiejaar blijft de (op onderdelen aangescherpte) [handreiking Verantwoord Diplomabesluit](#) van kracht. De handreiking Verantwoord Diplomabesluit is te zien als appendix bij dit servicedocument.

3.2 Verantwoord examineren

- De centrale examens mbo moeten worden afgenomen. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij de scholen, daarbij rekening houdend met zowel de richtlijnen van het CvTE als van het RIVM en de GGD.
- Praktijkexamens kunnen op school, de bpv-plek of op een andere plek plaatsvinden, mits ruimtes hiervoor voldoende geoutilleerd zijn en ook hier voldaan wordt aan de richtlijnen van het RIVM en eventueel, daarvan afgeleide, brancheprotocolen.

4. Instroom, doorstroom en vervolgopleiding

4.1 Aanmelddatum

- Studenten die vanaf studiejaar 2021-2022 willen starten met een mbo-opleiding, moeten zich uiterlijk op 1 april 2021 aanmelden voor die opleiding. Dit was 1 mei gedurende het hoogtepunt van de coronacrisis. Dit om recht op automatische toelating te hebben tot die opleiding.

4.2 BSA (geldt voor bekostigd onderwijs)

- Het geven van een bindend studieadvies (BSA), en het indien nodig verstrekken van een negatief BSA, kan pas gebeuren wanneer er voldoende beeld is over de studievoortgang van een student. Dit geldt voor alle opleidingen in het mbo. Alleen als er onvoldoende studievoortgang is over de hele linie mag een negatief BSA worden gegeven.
- Vanwege de coronamaatregelen is het van belang om intensiever met studenten in gesprek te blijven en hen in hun studievoortgang nauwer te volgen. Een school betreft bij het afgeven van het BSA de persoonlijke omstandigheden van de student. Het feit dat de student onvoldoende studievoortgang heeft geboekt vanwege de coronamaatregelen, en daardoor niet alle resultaten heeft behaald, is zo'n omstandigheid.
- Scholen hebben tot 12 maanden na de start van de opleiding (bij meerjarige opleidingen) de tijd om eventueel een BSA te geven.

4.3 Instroom en doorstroom naar studiejaar 2020-2021

4.3.1 Mbo-hbo

- Een mbo-4 student met een kleine studievertraging die het gevolg is van de coronacrisis, kan komend jaar (2020-2021) aan zijn hbo-opleiding (bachelor, associate degree) beginnen. Het gaat dan om de mbo-student die door deze crisis nog een klein deel van de opleiding niet heeft kunnen afronden voor 1 september dan wel in de afronding van beroepspraktijkvorming zit en dat wel voor 1 januari 2021 kan doen. De hogeschool kan deze student toelaten tot haar onderwijs. Als het mbo-diploma niet voor 1 januari 2021 wordt behaald, zal de student alsnog worden uitgeschreven van de hogeschool en zal hij/zij moeten stoppen met de hbo-opleiding.
- Voor de voorwaardelijke toelating bij de overgang van mbo naar hbo bij bekostigde mbo-scholen geldt dat de onderwijsorganisatie waar de desbetreffende student vertraging heeft opgelopen vóór 15 augustus 2020 een onderbouwd afrondingsadvies aan de student opstelt. Dit advies beantwoordt de vraag of in redelijkheid verwacht mag worden dat de student voor 1 januari 2021 de betreffende mbo-opleiding afrondt, gegeven de eisen die door de beoogde

vervolgopleiding in de propedeuse worden gesteld. Het advies speelt bij de beoogde hbo-vervolgopleiding een zwaarwegende rol. De student vervult voorafgaande aan de start van de opleiding tevens de eisen van de studiekeuzecheck bij de opleiding. Indien het advies van de mbo-opleiding en het advies van de hogeschool na de studiekeuzecheck niet overeenkomen zullen de mbo- en hbo-opleiding (in de meeste gevallen volgens een op regionaal niveau tussen de scholen afgesproken wijze) met elkaar in overleg treden over het besluit van de beoogde hbo-opleiding om toelating al dan niet mogelijk te maken.

- Ook bij niet-bekostigde hogescholen geldt dat de mbo-school en de hogeschool met elkaar in overleg treden om afspraken te maken over het toelaten van de student op basis van een afrondingsadvies. In het niet-bekostigde onderwijs geldt echter geen advies na studiekeuzecheck. Het toelatingsbesluit van de examencommissie van de hogeschool is leidend.
- Voor een nadere toelichting op de financiële effecten en de bekostigingsstatus van de student zie paragraaf 7.

4.3.2 Mbo-mbo

- Mbo-studenten die nog een beperkt deel van de opleiding moeten afronden voor het behalen van het diploma en waarvan de verwachting is dat dit voor 1 januari 2021 haalbaar is, kunnen bij aanvang van het nieuwe studiejaar in principe starten aan een mbo-vervolgopleiding en voorwaardelijk worden toegelaten.
- De school waar de desbetreffende student vertraging heeft opgelopen, stelt voor 15 augustus 2020 een onderbouwd afrondingsadvies aan de student op. Dit advies beantwoordt de vraag of in redelijkheid verwacht mag worden dat de student uiterlijk voor 1 januari 2021 de betreffende opleiding afrondt, gegeven de eisen die door de beoogde vervolgopleiding worden gesteld. Het advies speelt bij de beoogde vervolgopleiding een zwaarwegende rol.
- Mocht de vervolgopleiding zich op het standpunt stellen dat de student bij aanvang van het nieuwe studiejaar niet aan de vervolgopleiding kan beginnen, dan zullen de opleidingen (op bestuursniveau) met elkaar in overleg treden over het besluit om toelating aan de vervolgopleiding al dan niet mogelijk te maken.
- Voor een nadere toelichting op de financiële effecten en de bekostigingsstatus van de student zie paragraaf 7.1.

4.3.3 Vavo

- Voor de vavo geldt voor wat betreft de openstelling, de afspraken zoals die gelden voor het mbo. De vavo valt ook wat betreft locaties onder de bestuurlijke verantwoordelijkheid van het mbo en daarmee gelden de mbo-coronamaatregelen.
- Wat betreft deelname aan het fysieke onderwijs is het aan de vavo-scholen om te bepalen aan welke groepen of studenten, het beste prioriteit gegeven kan worden.
- Op het punt van het onderwijsprogramma en de examinering volgt het vavo de maatregelen voor het vo, zoals beschreven in het servicedocument vo dat later deze zomer verschijnt.

5. Verzuim, voortijdig schooluitval en achterstanden

5.1 Verzuimmeldingen

- Voor leer- en kwalificatieplichtige studenten is er alleen sprake van geoorloofd verzuim als dat valt onder één van de gronden voor geoorloofd verzuim uit de Leerplichtwet 1969. Een grond voor verzuim kan niet zijn een angst om besmet te raken met corona.
- Vanaf het studiejaar 2020-2021 geldt dat ongeoorloofd verzuim weer op de reguliere manier moet worden gemeld, zowel voor leer- en kwalificatieplichtige jongeren, als voor jongeren tussen de 18 en 23 jaar die nog geen startkwalificatie hebben behaald.
- Indien het verplichte onderwijsprogramma (deels) bestaat uit online of afstandsonderwijs, moeten scholen het ongeoorloofd verzuim ook bij online of afstandsonderwijs melden.
- Ook bpv-uren maken onderdeel uit van het verplichte onderwijsprogramma en ook daarvoor geldt dus dat ongeoorloofd verzuim moet worden gemeld.

- Als de student wegens een kwetsbare gezondheid of de kwetsbare gezondheid van een familielid niet fysiek naar school kan voor het deel van het onderwijsprogramma dat weer fysiek wordt gegeven, dan is het in het belang van de student om zoveel als mogelijk een maatwerkoplossing te krijgen. Zolang de student dit voor hem/haar ingerichte maatwerkonderwijs ook volgt, is er geen sprake van ongeoorloofd verzuim.
- De school kan verzuim eerder melden dan bij het bereiken van de wettelijke 16 uur (voor leer- en kwalificatieplichtigen) of vier weken (voor studenten tussen de 18 en 23 jaar zonder startkwalificatie). Dat kan bijvoorbeeld aan de orde zijn als een student bij de start van het studiejaar niet komt of als een student ondanks geboden ondersteuning het onderwijsprogramma niet volgt en uit beeld raakt. Dit kan dan via een melding "overig verzuim".

5.2 Voortijdig schooluitval (vsv)

- Scholen en gemeenten starten in het studiejaar 2020-2021 met de nieuwe vierjarige regionale programma's om vsv te voorkomen en tegen te gaan.
- De coronacrisis kan tot extra risico op uitval leiden bij sommige jongeren. Regio's hebben de ruimte om eerder gemaakte plannen in het regionaal programma vsv aan te passen indien nodig. Scholen kunnen hiervoor contact opnemen met de contactschool of de accountmanager van OCW van de betreffende RMC-regio.
- OCW roept RMC-regio's op om middelen die eventueel over zijn uit het vorige regionaal programma, alsnog dit kalenderjaar in te zetten. Het is aan de scholen om hierover contact te zoeken in de RMC-regio met de contactschool of de contactgemeente.

5.3 Voorkomen van studievertraging en achterstand

- Scholen kunnen subsidie aanvragen om naast het reguliere onderwijsprogramma inhaal- en ondersteuningsprogramma's te verzorgen voor studenten in een kwetsbare positie met (een vergroot risico op) studievertraging of studenten met studievertraging in de beroepspraktijkvorming. Zie voor meer informatie paragraaf 7.2 Subsidieregeling inhaal- en ondersteuningsprogramma's onderwijs 2020-2021.
- Tijdig switchen tijdens de opleiding kan bijdragen aan het voorkomen van studievertraging en het vergroten van kansen bij de uitstroom naar de arbeidsmarkt. In het bijzonder is dit van belang voor de entreeopleiding, omdat er geen extra entreeopleiding kan worden gevolgd indien eenmaal een entreediploma is behaald. Ook voor mbo-2 is dit van belang. Het afstromen naar een lager mbo-niveau is voor hen namelijk niet mogelijk, omdat de entreeopleiding alleen toegankelijk is voor jongeren die niet voldoen aan de toelatingseisen voor mbo-2.

6. Educatie, inburgering en toelatingsonderzoek naar taalniveau

6.1 Educatie

- De VNG heeft gemeenten opgeroepen de aanbieders met wie ze een contract hebben, voorlopig te blijven betalen. Zo dragen gemeenten eraan bij dat de dienstverlening gecontinueerd kan worden en dat aanbieders niet in acute financiële problemen komen. De financiering die gemeenten ontvangen van de Rijksoverheid loopt door.

6.2 Inburgering

- Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) heeft afspraken gemaakt met OVAL, NRTO en de MBO Raad over hoe afstandsonderwijs in de inburgering kan worden vormgegeven gedurende de coronacrisis. Dit is beschreven in een door SZW geaccordeerde notitie die is gepubliceerd op [Rijksoverheid.nl](https://www.rijksoverheid.nl).
- Over de wijze waarop dit inburgeringsonderwijs moet worden gefinancierd worden gesprekken gevoerd met het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

6.3 Toelatingsonderzoek naar taalniveau en Staatsexamen Nt2

- Mbo-scholen kunnen aspirant studenten die niet over de juiste vooropleidingseisen beschikken toelaten, na een geschiktheidsonderzoek. Het geschiktheidsonderzoek is vormvrij. Binnen het toelatingsonderzoek wordt altijd gekeken naar het behaalde taalniveau. In de [Handreiking intake toelating en plaatsing nieuwkomers zonder geldig Nederlands diploma in het mbo](#) staat beschreven hoe mbo-scholen kunnen omgaan met de toelating en het toelatingsonderzoek. Het College voor Toetsen en Examens stelt aan de scholen (mbo, hbo en wo) een niveautoets Nt2 Programma I en II beschikbaar. De niveautoets Nt2 is enkel een instrument waarmee opleidingen een indicatie kunnen geven van de taalvaardigheid van hun aankomende studenten. De beoordeling en de uitslagbepaling zijn een verantwoordelijkheid van de scholen zelf. Alleen erkende scholen kunnen zich aanmelden voor deze niveautoets Nt2 (tot en met 14 juli). Per opleiding kan een contactpersoon zich aanmelden.
- Mbo-scholen die het behalen van het Staatsexamen Nt2 als formeel vereiste hanteren, kunnen onderstaande procedure hanteren: Aspirant-studenten die als gevolg van het stilleggen van de Staatsexamens Nederlands als tweede taal niet in staat zijn om voorafgaand aan de start van het studiejaar voldoende beheersing van het Nederlands via het Staatsexamen Nt2 aan te tonen, kunnen door de mbo-school alsnog worden toegelaten, mits het redelijkerwijs te verwachten is dat deze studenten voor 1 januari 2021 hun diploma behalen. Als het Staatsexamen Nt2 niet voor 1 januari 2021 wordt behaald en er is geen sprake van voldoende beheersing van de Nederlandse taal, dan zal de student alsnog uitgeschreven moeten worden. Dit zal moeten worden vastgelegd in de onderwijsovereenkomst.

7. Financiële effecten

7.1 Ongediplomeerde instroom van mbo-studenten

7.1.1 In het hbo

- De student wordt bekostigd ingeschreven op de nieuwe hbo-opleiding en blijft gelijktijdig bekostigd ingeschreven in het mbo op de opleiding die voor 1 januari 2021 moet worden afgerond.
- De mbo-student heeft geen recht meer op de mbo-studiefinanciering, maar gaat over naar de studiefinanciering in het hoger onderwijs. Gedurende de periode dat de student ingeschreven staat in zowel mbo als hbo, gaat de betaling van les- of cursusgeld in het mbo door. Op grond van artikel 7.48, tweede lid van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW) wordt het verschuldigde collegegeld in het hoger onderwijs verrekend met het feitelijk betaalde les- of cursusgeld voor het mbo. Met andere woorden: De student betaalt onderaan de streep niet dubbel.
- Zowel de mbo-school als de hogeschool brengt deze studenten in aanmerking voor bekostiging. In het mbo wordt gewerkt met twee peilmomenten: 1 oktober en 1 februari. De telling van het eerste peilmoment wordt gecorrigeerd aan de hand van de telling op het tweede peilmoment.

7.1.2 In een nieuwe mbo-opleiding

- Als de student een positief advies ontvangt en voorwaardelijk begint aan een nieuwe mbo-opleiding dan wordt de student als onderwijsdeelnemer, bekostigd ingeschreven op de nieuwe mbo-opleiding en blijft de student gelijktijdig onbekostigd ingeschreven op de mbo-opleiding die voor 1 januari 2021 moet worden afgerond.

7.2 Subsidierегeling inhaal- en ondersteuningsprogramma's onderwijs 2020-2021

- Scholen kunnen extra inhaal- en ondersteuningsprogramma's bieden naast reguliere onderwijstijd. Scholen kunnen € 900 subsidie per student aanvragen om een inhaal- en ondersteuningsprogramma aan te bieden aan studenten in een kwetsbare positie met (een

vergroot risico op) studievertraging of studenten met studievertraging in de beroepspraktijkvorming.

- Voorbeelden van zulke programma's zijn zomerscholen, herfstscholen, weekendscholen, verlengde schooldagen, extra (praktijk)lessen (in de avonden of weekenden), intensievere begeleiding of begeleiding bij het vinden van een vervangende stage, afhankelijk van de behoefte van de student.
- Voor het mbo is € 68 miljoen beschikbaar, verdeeld over meerdere tijdvakken. Scholen met een relatief groot aandeel studenten met risico op onderwijsachterstanden kunnen meer subsidie aanvragen dan scholen met minder kwetsbare studenten. Elke school heeft dus een eigen 'plafond'.
- Zomerscholen of andere voorzieningen buiten de reguliere onderwijstijd kunnen alleen vrijwillig door de eigen docenten worden verzorgd. Scholen kunnen ook anderen dan de eigen docenten inschakelen, bijvoorbeeld experts uit bedrijven, pabo-studenten of jongerenwerkers. Voor studenten is deelname aan een inhaal- en ondersteuningsprogramma vrijwillig.
- Het eerste tijdvak is inmiddels gesloten. Het tweede aanvraagtijdvak loopt van 18 augustus 2020 tot en met 18 september 2020. Als er daarna nog middelen resteren is er een derde aanvraagtijdvak van 19 oktober 2020 tot en met 1 november 2020.
- De subsidieregeling is te vinden op: [Subsidieregeling inhaal- en ondersteuningsprogramma's onderwijs 2020-2021](#) en de veel gestelde vragen daarover op: [Veelgestelde vragen over de subsidieregeling inhaal- en ondersteuningsprogramma's onderwijs 2020 -2021](#)

7.3 *Extra geld stages en Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB)*

- De impact van de coronacrisis op stageplaatsen en leerbanen zal naar verwachting, in sectoren die te kampen hebben met contact beperkende maatregelen in studiejaar 2020-2021 nog groot zijn. Daarom heeft SBB, op verzoek van OCW, een actieplan stages en leerbanen opgesteld in april 2020. Doel van het actieplan is om ook tijdens de coronacrisis te zorgen voor voldoende stages en leerbanen. OCW heeft SBB gevraagd daarbij extra aandacht te besteden aan de erkenning van stageplaatsen voor studenten in een kwetsbare positie.
- Voor het kunnen omscholen van werkenden en werkzoekenden naar sectoren waar nu juist veel vraag is naar werknemers, zoals de zorg, worden door SBB extra certificaten ontwikkeld in 2020 en 2021.
- Het kabinet heeft besloten bijna € 30 miljoen extra beschikbaar te stellen om voor voldoende stages te blijven zorgen in het mbo:
 1. Er wordt 2 x € 4 miljoen extra aan SBB ter beschikking gesteld in 2020 en 2021 voor het intensiveren van de aanpak van stages en leerbanen;
 2. Ook is er 2 x € 10,6 miljoen extra uitgetrokken voor het verhogen van de subsidie praktijkleren in conjunctuur- en contactgevoelige sectoren die zijn geraakt door de contact beperkende maatregelen. De subsidie biedt werkgevers die bbl-studenten begeleiden in een leerbaan een tegemoetkoming in de kosten. In juli 2020 wordt in de Staatscourant gepubliceerd welke sectoren in aanmerking komen voor de aanvullende subsidie.

7.4 *Compensatie voor studenten in mbo en ho die bijna afstuderen*

- Door de coronamaatregelen kan het zich voordoen dat studenten acute financiële problemen krijgen, bijvoorbeeld doordat zij tijdelijk niet kunnen werken of stage kunnen lopen.
- Coullance geldt voor studenten die als gevolg van de coronacrisis niet binnen de eerder voorziene diplomatermijn kunnen afstuderen. Normaliter wordt de hele prestatiebeursschuld omgezet in een lening (alle ontvangen basisbeurs, aanvullende beurs en de reisvoorziening) als een student niet binnen 10 jaar na aanvang van de studiefinanciering afstudeert. Dit is opgelost door de diplomatermijn te verlengen met een coullance-, cq. hardheidsclausule.
- Studenten krijgen de mogelijkheid het leenbedrag te verhogen bij acute financiële nood. Dit kan ook met terugwerkende kracht vanaf het begin van het studiejaar. Mocht dit onvoldoende zijn, dan kunnen zij contact opnemen met DUO over de mogelijkheden.

- Studenten worden niet 'gestraft' wanneer zij (bijvoorbeeld doordat ze in vitale beroepen werken) dit jaar meer verdienen dan de bijverdiengrens. Er vindt over 2020 geen bijverdiengrenscontrole plaats.
- Door het wegvallen van de bijverdiensten van studenten, het niet in aanmerking komen van studenten voor generieke regelingen en studievertraging in het laatste jaar die niet altijd te voorkomen of in te halen is, worden studenten die in de afrondende fase van hun studie zitten deels gecompenseerd voor de financiële gevolgen van de coronacrisis. Alle studenten in het bekostigd mbo die in het studiejaar 2019-2020 en 2020-2021 zijn ingeschreven en die tussen 1 augustus 2020 en 31 januari 2021 een diploma behalen, krijgen in het eerste kwartaal van 2021 eenmalig een tegemoetkoming, ter hoogte van maximaal drie maanden les-/cursusgeld. Dat gaat voor een bbl-student in het mbo om een eenmalige tegemoetkoming van € 150 en een bol-student in het mbo ontvangt € 300. De student hoeft niet aan te tonen dat de studievertraging het gevolg is van de coronacrisis.
- Specifieke aandacht is er voor de groep studenten (ca. 27.000) waarvan het recht op basisbeurs (in de mbo-bol) en aanvullende beurs (mbo-bol en hoger onderwijs) afloopt. Daarom is besloten om alle studenten die in juni/juli/augustus/september 2020 uit hun recht op basisbeurs (in mbo-bol) of aanvullende beurs lopen ook een eenmalige tegemoetkoming te bieden. Deze compensatie is voor studenten in zowel het bekostigd als het onbekostigd onderwijs. Voor bol-studenten met alleen een basisbeurs is dit een bedrag van € 800, voor bol-studenten die alleen een aanvullende beurs ontvangen is dit een bedrag van € 1.200, en bol-studenten met een basis- en aanvullende beurs krijgen een tegemoetkoming van € 2.000. Deze tegemoetkoming gaat DUO in september 2020 uitkeren aan deze specifieke groep studenten.

7.5 *Overeenkomsten met leveranciers*

- Voor scholen die te maken hebben met leveranciers die onder deze omstandigheden niet bij machte zijn om gemaakte afspraken na te komen, geldt dat zij onverkort de verantwoordelijkheid houden voor een rechtmatige en doelmatige besteding van de rijksbijdrage.
- Om te bepalen welke consequenties aan het uitblijven van leveringen kunnen worden verbonden, zal de school moeten kijken naar de inhoud van de overeenkomsten die daaraan ten grondslag liggen. Als leveringen uitblijven of vertraging oplopen, kan de school actief met de leverancier in overleg treden, zodat school en leverancier samen kunnen verkennen of het mogelijk is (aanvullende) afspraken te maken over levering en betaling. OCW heeft hier geen rol in. Het kabinet heeft aanvullende maatregelen getroffen om ondernemers in deze tijd te ondersteunen, zoals de NOW-regeling.

8. Overig

8.1 *Medezeggenschap (geldt voor bekostigd onderwijs)*

- De geldende rechten conform het professioneel statuut, de cao mbo en de Wet op de ondernemingsraden waar het om medezeggenschap van medewerkers gaat blijven van toepassing.
- De Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB) blijft van toepassing waar het om medezeggenschap van studenten, personeel of ouders gaat.
- Het kan ook komend studiejaar wel noodzakelijk zijn om versneld besluiten (adviesrecht of instemmingsrecht) te laten nemen door de ondernemingsraad, de ouderraad of studentenraad.
- In de WEB zijn geen termijnen gesteld over de besluitvorming van studenten- en ouderraden. In de reglementen kunnen eventueel wel afspraken worden gemaakt over instemmings- of adviestermijnen, of vergaderlocaties. Als het bestuur van mening is dat die afspraken vanwege de coronacrisis en de maatregelen die moeten worden genomen, niet meer goed werkbaar zijn, is het aan het bestuur om de studenten- en ouderraad een voorstel te doen voor (tijdelijke) aanpassing van het reglement. Belangrijk is wel dat alle voorwaarden die de

WEB hieromtrent stelt nageleefd worden (met name hoofdstuk 8a bevat de regels over medezeggenschap).

- Studentenraden hebben dus het recht om mee te praten over de coronamaatregelen die worden genomen door het bevoegd gezag. Volgens de WEB hebben zij instemmingsrecht op regels op het gebied van veiligheid, gezondheid en welzijn voor studenten en adviesrecht bij besluitvorming over de werkomstandigheden en voorzieningen voor studenten.
- Voor de ondernemingsraden gelden dezelfde principes: Als de Wet op ondernemingsraden of het OR-reglement geen obstakels bevat, kan de besluitvorming worden versneld.
- Sociale partners hebben het vertrouwen dat werkgevers en ondernemingsraden besluiten zo efficiënt en snel mogelijk realiseren vanwege de coronacrisis.

8.2 Extern Toezicht

- De inspectiebezoeken starten weer vanaf studiejaar 2020-2021, zij het in aangepaste vorm. Het toezicht vindt zo veel mogelijk op afstand plaats en alleen waar nodig gebeurt dit op locatie van de school, met inachtneming van de RIVM-voorschriften. Op de [website van de inspectie](#) treft u hierover de meest actuele informatie aan. Ook is meer informatie te vinden in het nieuwsbericht van 17 juni 2020: [het nieuwsbericht](#).
- Mbo-besturen waar de inspectie het komend studiejaar een vierjaarlijks onderzoek uitvoert, behouden – alleen als de inspectie geen (wezenlijke) risico's ziet - het voldoende oordeel op bestuursniveau op basis van het toezicht naar de Staat van de Instelling (toezicht van voor 2017) of een daaruit voortgekomen herstelonderzoek. Dit oordeel blijft gehandhaafd tot het vierjaarlijks onderzoek in de volgende cyclus (vanaf augustus 2021). Als er tussentijds toch risico's blijken te zijn, zal de inspectie eerder contact leggen met het bestuur en zo nodig alsnog onderzoek doen. De inspectie pakt in dat geval het toezicht op risicobesturen, en op risicoscholen, -afdelingen en -opleidingen onverkort op. Daar kan dus onderzoek op locatie bij horen. Lees meer op: [Vierjaarlijks onderzoek bestuur en opleidingen mbo](#).
- De inspectie houdt bij haar toezicht rekening met de richtlijnen in dit servicedocument.

8.3 Kwantitatieve monitor gevolgen coronacrisis

- Om zicht te krijgen op de gevolgen van de coronamaatregelen in het mbo wordt een monitor ingericht die de gevolgen kwantitatief in beeld brengt. OCW, de MBO Raad, SBB en DUO brengen de gegevens vanuit verschillende bestaande bronnen samen om zo aan het begin van het nieuwe studiejaar een cijfermatig inzicht te geven voor zowel het mbo-stelsel als geheel als voor de afzonderlijke mbo-scholen en regio's.
- Er wordt hierbij ingezoomd op de verschillende doelgroepen die het mbo kent: De instroom vanuit het voortgezet onderwijs, de mbo-studenten in het laatste jaar, de vavo, de doorstroom naar een hoger niveau en naar het hbo, jongeren in een kwetsbare positie, de instroom in het post-initiële onderwijs en op het onderwijspersoneel.

Nadere duiding van het bovenstaande is te vinden op de websites van de MBO Raad en het Kennispunt MBO Onderwijs & Examinering: <https://onderwijsenexaminering.nl/>. Vragen die betrekking hebben op de arbeidsrelatie tussen onderwijspersoneel en de mbo-school zijn in kaart gebracht en uitgewerkt in een FAQ-overzicht op de website van werkgevers (MBO Raad) en werknemersorganisaties (AOB, CNV Onderwijs, FNV Overheid, UnieNFTO).

Relevante informatie:

- Informatie algemeen: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-covid-19/veelgestelde-vragen-over-coronavirus-en-het-onderwijs>
- Servicedocument praktijkovereenkomst: <https://www.mboraad.nl/publicaties/servicedocument-praktijkovereenkomst-2019-2020>
- Mogelijkheden voor leren op afstand in het mbo: <https://mbo.lesopafstand.nl>.
- Informatie over studiefinanciering: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/middelbaar-beroepsonderwijs/vraag-en-antwoord>

- Aanvullende vragen zijn uitgewerkt in diverse FAQ op de website van de MBO Raad: <https://www.mborraad.nl/corona-faq>
- Aanvullende vragen over arbeidsrechtelijke zaken voor personeel zijn te vinden op de website van AOb: <https://www.aob.nl/nieuws/veelgestelde-vragen-van-onderwijspersoneel-over-het-coronavirus/> en CNV: <https://onderwijs.cnvconnectief.nl/corona-werk/>
- Inspectie van het Onderwijs: <https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/vragen-en-antwoorden/informatie-over-coronavirus-en-het-onderwijs>
- Handreiking intake toelating en plaatsing nieuwkomers zonder geldig Nederlands diploma in het MBO: <https://onderwijsenexaminering.nl/publicaties/handreiking-intake-toelating-en-plaatsing-nieuwkomers-zonder-geldig-nederlands-diploma-in-het-mbo/>
- De activiteitenplanning op www.examenbladmbo.nl voor de verlengde afnameperiodes: <https://www.examenbladmbo.nl/afnameperiode/afnameperiode-2019-2020-5/2019-2020>
- De site van de inspectie: <https://www.onderwijsinspectie.nl/>